

ВІДГУК

офіційного опонента на докторську дисертацію

КРИСАНОВОЇ ТЕТЯНИ АНАТОЛІЇВНИ

**«АКТУАЛІЗАЦІЯ НЕГАТИВНИХ ЕМОЦІЙ В АНГЛОМОВНОМУ
КІНОДИСКУРСІ: КОГНІТИВНО-КОМУНІКАТИВНИЙ І
СЕМІОТИЧНИЙ АСПЕКТИ»,**

подану на здобуття наукового ступеня доктора філологічних наук

зі спеціальності 10.02.04 – германські мови, Харків,

Харківський національний університет імені В.Н. Каразіна, 2020

Когнітивно-комунікативний принцип дослідження полісеміотичної взаємодії людей спрямовує наукові пошуки сучасної лінгвістики на розгляд актуальних питань мультимодального семіозису, пов'язаного, насамперед, з тим, як вербально-невербальна семіотична діяльність людини синтезує фрагменти дійсності, створюючи складні семіотичні системи та канали комунікації, як актуалізація емоцій, прагматичних намірів та стереотипної поведінки людей набувають візуального втілення в загальному синергетичному просторі дискурсу, наприклад, дискурсу кіно.

Дослідження мультимодальної, полісеміотичної креативної природи кінодискурсу є серйозним викликом досліднику, оскільки вирішення відповідних завдань призводить до необхідності виявлення лінійних та нелінійних комунікативних дій, позитивних та негативних емоційних та оцінних проявів у світлі мультимодальної грамотності, вивчення яких, за А.О. Кибриком, відкривають нові обрії розуміння невербальних компонентів комунікації в різних за типом та жанром дискурсивних практиках.

Отже, обрана Т.А.Крисановою тема докторської роботи – дослідження когнітивно-комунікативних й лінгвосеміотичних характеристик та моделювання мультисеміотичних профілів актуалізації негативних емоцій гніву, страху, суму, відрази в сучасному англomовному кінодискурсі на когнітивно-комунікативних методологічних засадах цілком узгоджується з актуальним колом семіотико-

дискурсивних інтересів сучасної лінгвістики.

Актуальність роботи зумовлена загальною спрямованістю сучасних лінгвістичних студій на пошук новітніх теоретичних підходів, напрямів, засад та методологічних процедур у дослідженні складних комунікативних продуктів лінгвокультур, до яких, безперечно, відноситься кінематографічний дискурс.

Необхідність виопрацювання механізмів мультисеміозису емотивних смислів і їх мультимодальної актуалізації в кінодискурсі, зокрема визначення взаємодії вербальних, невербальних та кінематографічних семіотичних ресурсів дає змогу започаткувати цією роботою становлення нової галузі дискурсології – когнітивно-прагматичної емотивної лінгвістики кіно.

Мета роботи полягає у встановленні когнітивно-прагматичних і лінгвосеміотичних характеристик емоцій гніву, страху, суму, відрази в англomовному кінодискурсі та визначенні механізмів конструювання моделей їх актуалізації вербальними, невербальними та кінематографічними засобами.

Логіка викладення матеріалу, структура дисертації та дослідницький алгоритм аналізу кінодискурсу є теоретично і методологічно виваженими, спрямованими на доказ авторської **гіпотези**, за якою емоція в кінодискурсі – це «емерджентний дискурсивний конструкт, результат інтерактивного конструювання засобами вербальної, невербальної й кінематографічної семіотичних систем за посередництвом аудіального та візуального модусів. Кожну базову негативну емоцію актуалізовано за специфічними моделями взаємодії гетерогенних семіотичних ресурсів відповідно до семіотичної природи кінодискурсу».

Обґрунтованість і достовірність основних положень і висновків дисертації забезпечуються опрацюванням великої бази теоретичних джерел (675 позицій), коректним поєднанням загальнонаукових, міждисциплінарних та спеціальних лінгвістичних методів дослідження, що дозволило здійснити якісний аналіз достатнього за обсягом емпіричного матеріалу – 4000 епізодів вербальної, невербальної й кінематографічної актуалізації емоцій гніву, страху, суму та

відрази (по 1000 кожної), виокремлених за методом суцільної вибірки з різножанрових англомовних художніх кінофільмів і відповідних їм кіносценаріїв.

Предметом дослідження є когнітивно-прагматичні й лінгвосеміотичні характеристики емоцій гніву, страху, суму, відрази, механізми їх мультисеміозису та моделі актуалізації в англомовному художньому кінодискурсі. Послідовно вивчаючи ці характеристики та мультимодальні ресурси, Т.А. Крисанова одержує низку нових результатів, які узагальнюються в положеннях, що виносяться на захист.

На особливу увагу заслуговують такі **науково нові та теоретично вагомі** здобутки авторки, як:

- ▲ започатковано новий напрям дискурсивних досліджень – когнітивно-прагматична емотивна лінгвістика кіно на засадах когнітивно-прагматичного лінгвосеміотичного підходу;
- ▲ розроблено інтегративну методологію аналізу емоції, які витлумачено як мультимодальний дискурсивний конструкт. Методологія поєднує когнітивний та комунікативно-прагматичний мультимодальні вимірами щодо конструювання негативних емоцій в англомовному художньому кінодискурсі;
- ▲ встановлено поняттєві, ціннісні, образні складники концептів емоцій ГНІВ, СТРАХ, СУМ, ВІДРАЗА і способи їх актуалізації в англомовному кінодискурсі;
- ▲ визначено когнітивно-семіотичні принципи актуалізації негативних емоцій у кінодискурсі та схарактеризовано вербальний, невербальний, кінематографічний профілі кожної з базових негативних емоцій в англомовному художньому кінодискурсі;
- ▲ експліковано взаємодію ресурсів вербальної й інших семіотичних систем в актуалізації базових негативних емоцій у кінодискурсі та структуровано моделі мультисеміозису гніву, страху, суму й відрази за статичним і динамічним прагмасеміотичними критеріями.

Таким чином, на основі теоретичного узагальнення відомих наукових знань і застосування нових підходів та методів до вивчення сучасного англomовного художнього кінодискурсу в дисертації уточнено когнітивно-дискурсивне розуміння негативних емоцій, а також надано трактування кінодискурсу в комунікативному лінгвoseміотичному вимірі.

Із огляду на зазначене, безперечним є **теоретичне значення** рецензованої дисертації, яке полягає в постановці актуальної проблеми та аргументованому її вирішенні, що в сукупності є суттєвим для розвитку загальної теорії мультимодальності та таких її площин як мультимодальна лінгвістика, візуальна лінгвістика, мультимодальна невербалістика тощо.

Дисертація має й чималу **практичну цінність**, бо її матеріали можуть і мають знайти широке використання в навчальній та навчально-методичній роботі для викладання курсів у сфері англістики, а також при розробці і впровадженні дисциплін за вибором з невербальної семіотики, мультимодальної лінгвістики та дискурсології. З огляду на інтегративний характер дослідження його результати можуть бути корисними і для представників суміжних галузей гуманітарного знання, яких цікавлять особливості породження та сприйняття кінодискурсу.

Основні теоретичні положення й результати дисертації викладено в **37 наукових працях** Т.А.Крисанової, серед яких – один розділ у колективній монографії, 18 статей у наукових фахових виданнях України, у тому числі одна – у виданні, індексованому у Web of Science; 3 – у закордонних спеціалізованих виданнях, 6 публікацій в інших виданнях, 9 тез доповідей на міжнародних наукових конференціях. **Апробацію** теоретичних положень та результатів дисертації здійснено на 22 наукових і науково-практичних конференціях в Україні та за її межами.

Дисертацію чітко структуровано, виклад тексту аргументований і термінологічно точний, оформлення роботи, її бібліографічний апарат повністю відповідають вимогам ДАК Міністерства освіти і науки України щодо написання та оформлення докторських дисертацій.

Автореферат повною мірою відбиває зміст і структуру дослідження та є ідентичним основним положенням та висновкам дисертації.

Усе викладене вище дозволяє кваліфікувати докторську дисертацію, що розглядається, як серйозну багатопланову працю, що відповідає сучасному рівню наукових знань та викликам мультисеміотичних та мультимодальних лінгвістичних досліджень. Підкреслюючи безперечну актуальність обраної теми, новизну й обґрунтованість висновків, сформульованих у роботі, а також належний науковий і методологічний рівень її виконання, слід все ж таки зазначити питання, що потребують додаткового висвітлення або пояснення:

1. У дисертації кінодискурс трактовано як складний цілісний соціально й культурно зумовлений мультимодальний мисленнєво-комунікативний феномен, що включає соціальні, прагматичні, історичні події, дієгетичні події власне кінофільму та виникає в результаті інтеракції між колективним автором і реципієнтом. Таке загальне визначення не дуже відрізняє кінодискурс від інших типів дискурсу, наприклад, академічного. На нашу думку, визначенню бракує згадування не тільки про мультимодальні профілі, а також про обов'язкову наявність первинно-вторинного семіозису. Крім того, кінодискурс має жанрову типологію, і художній кінодискурс відрізняється від кінодискурсу документального.

2. Докторська робота Т.А. Крисанової ретельно описує мультимодальну та мультисеміотичну характеристики базових негативних емоцій, актуалізованих у кінодискурсі, що визначаються авторкою як емерджентні дискурсивні динамічні конструкти. Оскільки емерджентність співвідноситься не тільки з динамічністю, а і з раптовістю прояву, просимо пояснити, як емерджентність корелює з прагматичними намірами колективного автора, які зазначаються в кіносценарії.

3. У роботі невербальна складова мультисеміотичних моделей регулярно включає кореляцію фонаційних, мімічних та кінесичних дій персонажів. Оскільки кінесика охоплює різні групи жестів, міміку (вираз обличчя), пози тіла, які разом утворюють кінесичну картину дискурсивної

поведінки людини, тому варто було б конкретизувати кінесичний знак моделі та надавати йому назву «жестовий компонент».

4. Визначені авторкою мультиресурсні моделі актуалізації базових негативних емоцій цілком достовірні та доведені на конкретних прикладах. Ці моделі слід назвати інваріантними, оскільки вони надають основні кількісні та якісні ознаки мультипрофілів емоцій. Чи можна говорити про наявність варіативності моделей? Якщо так, то які складові моделі, наприклад, актуалізації емоції відрази в кінодискурсі частіше набувають варіативності? Які особливі фактори впливають на варіативність та кінематографічну креативність?

Зроблені зауваження не зменшують загальної високої, позитивної оцінки дисертації, вони не стосуються змісту основних положень дослідження і не ставлять під сумнів достовірність отриманих результатів та сформульованих теоретичних висновків.

Усі положення, винесені авторкою на захист, є теоретично новими, зробленими самостійно внаслідок власного дослідження.

Докторська дисертація Т.А. Крисанової є актуальною, завершеною, концептуально виваженою працею, що вирішує поставлені дослідницькі завдання, має високий науково-теоретичний рівень, практичну цінність і цілком відповідає заявленій спеціальності. **Перспективним**, на наш погляд, для подальших наукових розвідок видається дослідження мультимодальних аспектів англomовного кінодискурсу в термінах аксіології, конфліктології та лінгвоекології.

Таким чином, на підставі ознайомлення з текстом дисертації, авторефератом і публікаціями вважаємо, що дисертаційна робота **«Актуалізація негативних емоцій в англomовному кінодискурсі: когнітивно-комунікативний і семіотичний аспекти»** відповідає паспорту спеціальності, профілю спеціалізованої вченої ради Д 64.051.27, чинним вимогам до докторських дисертацій, зокрема, «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24 липня

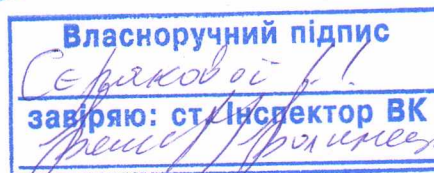
2013 року № 567, зі змінами, внесеними згідно з Постановами КМУ № 656 від 19.08.2015 р., № 1159 від 30.12.2015 р. та № 607 від 15.07.2020 р., а її авторка Крисанова Тетяна Анатоліївна заслуговує на присудження наукового ступеня доктора філологічних наук за спеціальністю 10.02.04 – германські мови.

Офіційний опонент –

доктор філологічних наук,
професор, професор кафедри
іноземних мов Київського
національного лінгвістичного
університету

Ірина СЕРЯКОВА

Відгук одержано 14.09.2020р.

Вчений секретар спецради Мр. І.І. Морозова